

מלחמת העצמאות, בעיית הפליטים הפלסטיניים

הדף הזה מסכם את כל הנושא במילים פשוטות. קוראים לאט, חלק אחר חלק. אחרי כל חלק עוצרים ומספרים לעצמכם מה למדנו.

מלחמת העצמאות

1 מלחמת העצמאות — א. מהי הסיבה לחלוקה של מלחמת העצמאות לשני שלבים בין שני השלבים יש הבדלים מובהקים. בשלב הראשון התנהלה מלחמת אזרחים בין האוכלוסייה הערבית ובין היישוב היהודי, מלחמה בין כוחות צבאיים מקומיים לא סדירים; בארץ עדיין שלטה ממשלת המנדט הבריטי והצדדים הלוחמים נמנעו מעימות עם הצבא הבריטי; נעשה שימוש בנשק קל בעיקר; הכוחות היהודים נלחמו במפוצל (שלוש מחתרות). בשלב השני המלחמה התנהלה בין מדינות, בין צבאות סדירים; הבריטים עזבו את הארץ; נעשה שימוש בנשק כבד יותר (תותחים, שריון, מטוסים); ליהודים הייתה ממשלה ריבונית שאיחדה את המחתרות לצבא סדיר 2 בשלב הראשון התנהלה מלחמה בין האוכלוסייה הערבית ובין היישוב היהודי.

2 מלחמת העצמאות - המשך — שאיפות להתחרבות טריטוריאלית ירדן רצתה לספח את הגדה המערבית שהוקצתה למדינה הערבית בארץ-ישראל, מצרים רצתה לבלום את ירדן ולספח את הנגב לתחומה, סוריה ולבנון שאפו לספח אזורים מסוימים בצפון הארץ. התגייסות לעזרת ערביי ארץ-ישראל 2 מוכנות היישוב היהודי לקבל עצמאות יש מוסדות לאומיים, תשתית כלכלית, כוח צבאי, מערך שירותים בתחום הכלכלי-חברתי, בשלות של התודעה הלאומית. אם יפלו צבאות ערב, תהיה זו פלישה למדינה עצמאית וריבונית, והדבר יקל על גיוס דעת הקהל העולמית לבלימת הפלישה. כינון מדינה ריבונית יאפשר גיוס חובה והגדלה של הכוח היהודי הלוחם שהיו הכרחיים בתנאי המלחמה הקשים.

3 מלחמת העצמאות - המשך — כינון מדינה ריבונית יאפשר פתיחת השערים לעלייה, ובעקבותיה יגדל הכוח הלוחם. דחיית ההכרזה תפגע במורל של היישוב היהודי. כינון מדינה ריבונית יאפשר הטלת מיסי חובה למימון חלק מהוצאות המלחמה 2 הלחימה בערים מעורבות לחימה בשטח בנוי, פגיעות באזרחים

4 מלחמת העצמאות - המשך — שאיפות (מנוגדות) להתחרבות טריטוריאלית ירדן רצתה לספח את הגדה המערבית שהוקצתה למדינה הערבית בארץ-ישראל, מצרים רצתה לבלום את ירדן ולספח את הנגב לתחומה, סוריה ולבנון שאפו לספח אזורים מסוימים בצפון הארץ. התגייסות לעזרת ערביי ארץ-ישראל 2 שאיפה להתחרבות טריטוריאלית השגת רצף טריטוריאלי בין צפון הארץ לדרומה

5 מלחמת העצמאות - המשך — פגיעות הערים המעורבות וטשטוש הגבולות בין חזית ובין עורף טרור, צלפים, שיבוש של חיי היום-יום, קשיי לחימה בשטח בנוי. עורקי תחבורה רבים עברו בשטחים הערביים והיו חשופים לפגיעה, יישובים עבריים נותקו זה מזה וממרכזים עירוניים, ירושלים הייתה נצורה ושיטת השיירות גבתה מחיר כבד. מחסור חמור בנשק. ליישוב היהודי לא היה צבא סדיר. הכוח הצבאי שלו היה מורכב משלוש מחתרות (ההגנה, האצ"ל, והלח"י), וכל אחת מהן התנהלה תחת פיקוד עצמאי. בארץ עדיין שלטה ממשלת המנדט הבריטי והיה צורך להימנע מעימות עם הצבא הבריטי

6 מלחמת העצמאות - המשך — השלכות המצב הביטחוני הקשה של היישוב על הזירה הבין-לאומית נסיגת ארצות הברית מתמיכתה בתוכנית החלוקה; המחלוקת אם להכריז על הקמת המדינה 2 כיבוש הערים טבריה, חיפה, יפו, צפת, בית שאן, עכו – שליטה על מרכזים עירוניים חשובים וביסוס האחיזה היהודית בהם. כיבוש "איים" ערביים בתוך האזור שיועד למדינה העברית – יצירת רצף טריטוריאלי בשליטה יהודית. קריאה לגיוס כללי – הרחבת הצבא.

7 מלחמת העצמאות - המשך — ניסיונות רכש מאיטליה, צרפת ובלגיה, עסקת הנשק הצ'כית – ציידו את הכוחות ותרמו מאוד להתעצמות הכוח היהודי, ולצה"ל בהמשך. הקמת מנהלת העם – רשות מבצעת שפעלה במתכונת של ממשלה זמנית ואפשרה ריכוז וארגון המאמץ המלחמתי. מגבית בקרב הציבור היהודי בחו"ל – איסוף כספים לצורכי המלחמה

מקור – מלחמת העצמאות

8 מקור – מלחמת העצמאות — דוגמאות מן הקטע "לצאת לחוצות העיר [...] הידיעה הברורה כי מאחורי החומה אורב לכם צלף ערבי"; "כי בכל רגע צפויים אתם וקרוביכם לסכנת פגיעה של פגז וביתכם לפצצת תבערה"; "כחיילים כתושבים נלחמים את אותה המלחמה" – ביטויים לטשטוש הגבולות בין הכוחות הלוחמים ובין האזרחים. "במערכה משותפת זו עמדתם ללא רתיעה בכבוד, ובעקשנות, נשאתם בראש מורם את מכות הגורל"; "בעמידתכם האיתנה אפשרתם לכוחות הלוחמים למלא את חובתם" – ביטויים למשקל המכריע ליכולת העמידה של האזרחים. "ביום בו נפסק רעם התותחים במבואות ירושלים"; "סבלתם בשקט את הלילות ללא שינה, את המחסור במים, ואת מנות האוכל הקצובות" – ביטויים לחברה אזרחית במצור.

היווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים, תום מלחמת העצמאות

9 היווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים, תום מלחמת העצמאות — א. גורמים להיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים גורמים שקשורים לחברה הפלסטינית: זעזוע חמור בחברה הפלסטינית בעקבות עזיבת השכבה העשירה והמנהיגה את הארץ. נוצרה אנרכיה בחברה הערבית בעקבות תחרות בין כוחות שונים השיתוק החיים הכלכליים, והחרמת רכוש. 2 א. גורמים להיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים - המשך בריחה/עזיבה זמנית בגלל מצב המלחמה. גורמים נוספים להיווצרות בעיה זו: לאחר פלישת צבאות ערב היו מקרים שבהם פינה צה"ל את האוכלוסייה הערבית, או גירש אותה והרס את כפריה. בסיום המלחמה עבר השטח המיועד לפלסטינים בתוכנית החלוקה לשליטת ישראל (כרבע מן השטח) ולשליטת ירדן ומצרים.

10 היווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים, תום מלחמת העצמאות - המשך — מדינות ערב (למעט ירדן) סירבו לקלוט את הפליטים לא העניקו להם אזרחות, שיכנו אותם במחנות פליטים והטילו עליהם הגבלות. מדינת ישראל סירבה לאפשר לפליטים לשוב לגבולותיה. החלטת האו"ם 194 שאפשרה את החזרת הפליטים כחלק מהסדר כולל נדחתה על ידי מדינות ערב

מלחמת העצמאות (נובמבר 1947 - יולי 1949)

11 מלחמת העצמאות (נובמבר 1947 - יולי 1949) — הלחימה בערים המעורבות טרור; צלפים; שיבוש של חיי היום-יום; קשיי לחימה בשטח בנוי 2 הלחימה בדרכים התקפה על כלי רכב (שיטת השיירות גבתה מחיר כבד). ניתוק יישובים עבריים זה מזה וממרכזים עירוניים. יישובים מבודדים שאינם חלק מרצף טריטוריאלי וסביבתם כפרים עוינים: מצור והתקפות ישירות

12 מלחמת העצמאות (נובמבר 1947 - יולי 1949) - המשך — ירושלים הנצורה דרכים חסומות; בעיות בהובלת אספקה; התמודדות עם הלגיון הירדני. נפגעים רבים בפרק זמן קצר (מרס 1947). ניתוק קווי מים וחשמל. מדיניות הפינוי של הבריטים

מה שואלים בבגרות על הנושא הזה?

- ביסוס הטענה בציטוט או התייחסות ישירה לקטע
- השוואה: דמיון והבדל בין מושגים או גישות
- נימוק עמדה באמצעות מושגים מקצועיים
- הבאת דוגמאות מתאימות מהחומר שלמדתם
- מקור – מלחמת העצמאות
- היווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים, תום מלחמת העצמאות

טעויות נפוצות — תזכורת אחרונה:

- מציינים את המושג בלי להציג אותו - ציון בלבד לא מספיק.
- שוכחים לקשר את ההסבר לקטע עצמו - חובה ציטוט או התייחסות ישירה לקטע.
- כותבים תשובה כללית בלי המושגים המקצועיים מהמחווין.

מבוסס על חומרי עמוד הנושא באתר ועל מוקדי הלימוד של משרד החינוך (תכנית אשנב). חומר לתרגול ולחזרה עצמית.